

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2434

Vragen van het lid **Palmen** (Nieuw Sociaal Contract) aan de Minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen over *het hanteren van een te lage beslagvrije voet voor ouderen bij de verrekening van schulden* (ingezonden 27 mei 2024).

Antwoord van Staatssecretaris **Nobel** (Sociale Zaken en Werkgelegenheid) (ontvangen 3 september 2024). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2023–2024, nr. 1940.

Vraag 1

Bent u bekend met de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep (CRvB) van 26 januari 2024 waarbij artikel 3 en 4 van de Regeling tenuitvoerlegging bestuurlijke boeten en terugvordering onverschuldigde betalingen (hierna Regeling) bij de invordering op gepensioneerden buiten toepassing is verklaard?¹

En bent u bekend met de uitspraak van de rechtbank Amsterdam van 11 april 2024² en het artikel «Sociale verzekeringsbank geeft ouderen in strijd met uitspraak rechter nog steeds te lage beslagvrije voet»?^{3, 4}

Antwoord 1

Ja. Het gaat hierbij om het tweede lid van beide artikelen die buiten toepassing zijn verklaard.

Vraag 2

Heeft u voorts kennis genomen van het feit dat de Sociale Verzekeringsbank (SVB) deze uitspraak van de rechter naast zich neer heeft gelegd en dat de SVB de instructie van de CRvB om 95% van de bijstandsnorm voor Algemene Ouderdomswet (AOW)-gerechtigden als beslagvrije voet te hanteren niet heeft opgevolgd?

¹ Centrale Raad van Beroep, 26 januari 2024, ECLI:NL:CRVB:2024:1

² Rechtbank Amsterdam, 11 april 2024, ECLI:NL:RBAMS:2024:2023

³ Rechtbank Amsterdam, 11 april 2024, ECLI:NL:RBAMS:2024:2023

⁴ SchuldInfo, 20 mei 2024, «Sociale verzekeringsbank geeft ouderen in strijd met uitspraak rechter nog steeds te lage beslagvrije voet», (schuldingfo.nl/nieuwsbericht/tx_news/svb-geeft-ouderen-in-strijd-met-uitspraak-crvb-nog-steds-te-lage-beslagvrije-voet/?tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&cHash=e808aa43e7e4d990225b1910f99cc58a).

Antwoord 2

Mensen die te maken krijgen met beslag moeten gedurende een periode rondkomen van weinig geld en dit is in vrijwel alle gevallen een zware periode. Het blijft van belang om continu af te wegen of met de beslagvrije voet de juiste balans is gevonden tussen het afbetalen van schulden en kunnen rondkomen. Hierbij moet oog zijn voor specifieke omstandigheden en verschillen in bijvoorbeeld leeftijd en gezin- en huishoudsamenstelling. Daarbij hecht ik veel waarde aan zorgvuldigheid. De systematiek van de beslagvrije voet zou uitsluitend gewijzigd moeten worden als daar voldoende aanleiding voor is. Zodoende zorgen we ervoor dat iedereen die met beslag te maken krijgt op een gelijkwaardige wijze wordt behandeld.

De CRvB heeft in haar uitspraak het tweede lid van de artikelen 3 en 4 van betreffende Regeling buiten toepassing verklaard zolang er geen kenbare heroverweging van de Regeling heeft plaatsgevonden. Beide bepalingen verplichten de SVB en UWV om de maximale aflossingscapaciteit te gebruiken. Dat mag voorlopig niet meer van de CRvB en dat doet de SVB ook niet meer. In de uitspraak heeft de CRvB daarnaast gesteld dat in een situatie waarin de aflossingscapaciteit moet worden berekend, toepassing van de beslagvrije voet van 95% van de voor AOW-gerechtigden geldende bijstandsnorm in ieder geval de rechterlijke toets kan doorstaan.

De SVB heeft aan de uitspraak van de CRvB direct invulling gegeven door niet langer de gehele aflossingscapaciteit te gebruiken. Er is voor gekozen de aflossingscapaciteit te verlagen tot maximaal 75%. De SVB heeft gemeend hiermee recht te doen aan alle betrokkenen. In de zaak waarover nu uitspraak door de Rechtbank Amsterdam is gedaan, heeft de SVB de aflossingscapaciteit tussentijds nog verlaagd naar 50% voor de eerste twaalf maanden.

De Rechtbank Amsterdam heeft echter geconstateerd dat deze rekenmethode in dit geval leidt tot een hoger aflossingsbedrag. De SVB ziet in dat het per situatie kan verschillen.

In de casus van de CRvB zou het hanteren van 95% van de bijstandsnorm voor ouderen juist geleid hebben tot een lagere beslagvrije voet en daarmee tot een hogere aflossingscapaciteit. Daarom heeft de SVB sindsdien beide rekenmethoden gebruikt (zowel de 75% aflossingscapaciteit als 95% van de bijstandsnorm voor ouderen) om te bepalen welke van de twee het beste uitpakt voor betrokkene, zodat de burger altijd het laagste aflossingsbedrag betaalt. Per situatie kan dat verschillen.

Vraag 3

Wat vindt u ervan dat de SVB, in strijd met de uitspraak van de rechter, nog steeds een te lage beslagvrije voet voor AOW-gerechtigden hanteert, terwijl het nota bene de SVB zelf was die eerder signaleerde dat de huidige beslagvrije voet nadelige effecten heeft voor ouderen?

Antwoord 3

Ik vind het onwenselijk dat in de periode tussen de uitspraak van de CRvB en de Rechtbank Amsterdam (tussen januari en april 2024) er voor cliënten van de SVB mogelijk een te hoge aflossingscapaciteit is vastgesteld. Na de uitspraak van de Rechtbank Amsterdam gebruikt de SVB voortaan twee rekenmethoden in soortgelijke situaties (zowel de 75% aflossingscapaciteit als 95% van de bijstandsnorm voor ouderen) om te bepalen welke van de twee het beste uitpakt voor betrokkene, zodat de burger altijd het laagste aflossingsbedrag betaalt.

Hierbij is het van belang om te vermelden dat bij de invoering van de wet Vereenvoudiging beslagvrije voet was voorzien dat de beslagvrije voet voor mensen vanaf AOW-leeftijd zou dalen door het vervallen van de specifieke beslagvrije voet op basis van de bijstandsnorm voor ouderen. De SVB heeft sindsdien conform deze wet en de Regeling haar invorderingsbeleid ingevuld. Er is invulling gegeven aan de uitspraak van de CRvB door genoemde artikelen van de Regeling niet meer toe te passen. Er is invulling gegeven aan de uitspraak van de Rechtbank Amsterdam door sindsdien twee rekenmethoden in soortgelijke situaties te gebruiken om te bepalen welke van de twee het beste uitpakt voor betrokkene, zoals in de vorige alinea is toegelicht.

Vraag 4

Deelt u de mening dat het door de rechter buiten toepassing verklaren van de manier waarop momenteel de beslagvrije voet voor AOW-gerechtigden wordt gehanteerd gevolgen heeft voor de invorderingsbesluiten die genomen worden door SVB, Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) en gemeenten? Hoe vindt u dat de SVB, UWV en gemeenten moeten omgaan met besluiten die vóór de datum van de uitspraak zijn genomen? Moet de hoogte van de aflossing ambtshalve worden herzien of moeten mensen zelf om herziening verzoeken?

Antwoord 4

Ik hecht aan een zorgvuldige afweging in individuele situaties en kan mij daarom vinden in de aanpak van de SVB gedurende de door de CRvB gevraagde heroverweging, waarbij beide rekenmethoden in acht zijn genomen. De SVB is nagegaan of en in welke gevallen er sinds de uitspraak van de CRvB een aanpassing op de gehanteerde werkwijze moest worden gedaan. Hoewel UWV minder vaak te maken krijgt met deze groep, is er ook met UWV contact geweest rond de heroverweging.

Al vóór de datum van de uitspraak bieden de SVB en UWV in voorkomende gevallen maatwerk, waarbij rekening wordt gehouden met persoonlijke omstandigheden. In de casus van de CRvB was overigens ook coulance toegepast.

De Regeling, waarvan de CRvB delen van twee artikelen buiten werking heeft gesteld, is niet van toepassing op gemeenten. Gelet op het decentrale karakter van de Participatiewet, de IOAW en de IOAZ hebben gemeenten eigen invorderingsbeleidsregels. Om deze reden ga ik in deze beantwoording niet in op invorderingsbesluiten genomen door gemeenten.

Vraag 5

Bent u bereid om met de uitvoerende instanties in gesprek te gaan over de gevolgen van de uitspraak van de CRvB, zodat de beslagvrije voet voor AOW-gerechtigden wordt verhoogd, zoals aangegeven door de CRvB?

Antwoord 5

Sinds de uitspraak van de CRvB van januari jl. ben ik regelmatig in gesprek met de SVB en UWV over de Regeling en de toepassing van de beslagvrije voet bij AOW-gerechtigden. Zoals hierboven aangegeven was daarbij expliciet aandacht voor de periode vanaf de uitspraak van de CRvB tot aan de heroverweging van de Regeling.

Echter zie ik op dit moment geen aanleiding om de beslagvrije voet specifiek voor AOW-gerechtigden te verhogen. Recent verdiepend onderzoek laat zien dat de beslagvrije voet voor alleenstaande AOW-gerechtigden niet slechter uitpakt dan met de wet Vbvv was voorzien. Voor gehuwde AOW-gerechtigden pakt de wet zelfs minder slecht uit dan voorzien. Verder wordt in het onderzoek geconcludeerd dat AOW-gerechtigden er in de vergelijking tussen beschikbaar inkomen op basis van de beslagvrije voet en uitgaven op basis van Commissie sociaal minimum, niet slechter af zijn dan mensen in andere leef- en gezinssituaties. Daarmee is op dit moment onvoldoende onderbouwing om de wet uitsluitend voor AOW-gerechtigden aan te passen. In de door de CRvB gevraagde heroverweging kom ik dan ook tot de conclusie op dit punt in de Regeling niets te wijzigen. Zie voor een nadere toelichting het antwoord op vraag 6.

Dit betekent dat de SVB en UWV na publicatie van de heroverweging in de beleidsreactie, die parallel aan deze antwoorden aan uw Kamer wordt aangeboden, bij hun invorderingsbeleid in nieuwe situaties weer uitgaan van de volledige aflossingscapaciteit zoals de Regeling voorschrijft. Situaties waarin sinds de uitspraak van de CRvB een lagere aflossingscapaciteit was vastgesteld voor zolang de heroverweging nog niet had plaatsgevonden, blijven in ieder geval ongewijzigd tot het moment van de jaarlijkse herberekening. De SVB en UWV gaan in voorkomende gevallen in gesprek met de burger, waarbij rekening wordt gehouden met persoonlijke omstandigheden. Op het moment van de jaarlijkse herberekening is de nieuwe Regeling van kracht. Deze Regeling biedt meer mogelijkheden om een schuld te spreiden over een lange periode.

Vraag 6

In de Kamerbrief van 21 december 2022 heeft u aangegeven om samen met de Minister voor Rechtsbescherming en betrokken partijen stappen te zetten om wetgeving voor te bereiden om voor schuldenaren vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd uit te gaan van een hogere beslagvrije voet; wat is de stand van zaken van deze wetgeving en wanneer kan de Kamer dit wetsvoorstel tegemoet zien?⁵

Antwoord 6

Na inwerkingtreding van de wet Vbvv in 2021 waren er signalen van ketenpartijen, waaronder de SVB, dat voor AOW-gerechtigden de negatieve gevolgen op de beslagvrije voet groter zouden zijn dan in het wetsvoorstel werd voorzien. Naar aanleiding hiervan is, als onderdeel van de voorbereiding van wetgeving, nader onderzoek gedaan naar deze signalen. Het onderzoek is op 30 mei jl. afgerond en wordt met een beleidsreactie, parallel aan deze antwoorden op Kamervragen, aan uw Kamer aangeboden.⁶ In de beleidsreactie wordt onder meer aangegeven dat aanleiding van de wet Vbvv was dat de beslagvrije voet voorheen in veel gevallen te laag werd vastgesteld. Vaak kwam dat doordat belangrijke informatie ontbrak die door beslagene zelf had moeten worden aangeleverd. Als beslagene informatie aanleverden was dit doorgaans te weinig of onjuist, waardoor de beslagvrije voet niet correct kon worden bepaald. Het beeld na de tussentijdse evaluatie is dat voor meer mensen die te maken krijgen met beslag, de beslagvrije voet sinds 2021 correct wordt vastgesteld en dat deze minder vaak te laag wordt vastgesteld.

In het wetsvoorstel Vbvv werd voorzien dat alleenstaande AOW-gerechtigden er ten opzichte van de «oude» systematiek – onder gelijkblijvende omstandigheden – 5% en gehuwden 6% op achteruit zouden gaan omdat er in de berekening van de beslagvrije voet niet langer onderscheid wordt gemaakt naar leeftijd.⁷ Reden voor het gelijktrekken van de beslagvrije voet voor alle leeftijden is geweest dat de bijstandsnorm voor mensen boven AOW-gerechtigde leeftijd niet hoger is vanwege hogere noodzakelijke kosten voor levensonderhoud, maar omdat de prikkel voor het vinden van werk wegvalt. Bij de beslagvrije voet staan echter de noodzakelijke kosten van levensonderhoud centraal en destijds is geoordeeld dat hierin geen onderscheid dient te worden gemaakt tussen AOW-gerechtigden en mensen onder AOW-gerechtigde leeftijd. Deze onderbouwing is ook aan de orde gekomen tijdens de behandeling van het wetsvoorstel Vbvv. Daarnaast is hiervoor gekozen om de berekening van de beslagvrije voet zo eenvoudig mogelijk te houden. In het onderzoek van 30 mei jl. wordt geconcludeerd dat AOW-gerechtigden er inderdaad in algemene zin op achteruit zijn gegaan ten opzichte van de oude systematiek maar in ieder geval niet sterker dan voorzien. De wet pakt voor alleenstaande AOW-gerechtigden uit zoals was voorzien. Voor gehuwde AOW-gerechtigden is de achteruitgang zelfs minder sterk dan beoogd (-0,2% in plaats van -6%). Aangezien de uitkomsten van de nieuwe berekeningswijze van de beslagvrije voet niet negatiever – en voor gehuwden zelfs gunstiger – uitpakken dan was beoogd met het wetsvoorstel lijkt het onderzoek geen aanleiding te geven voor een specifieke verhoging van de beslagvrije voet alleen voor AOW-gerechtigden.

Om opnieuw een zorgvuldige afweging te maken over de situatie van AOW-gerechtigden die te maken krijgen met beslag, is het onderzoek aangegrepen om breder naar de gevolgen van de wet te kijken voor AOW-gerechtigden in vergelijking tot andere groepen die te maken krijgen met beslag. De onderzoekers komen tot de conclusie dat AOW-gerechtigden er in de vergelijking tussen het beschikbaar inkomen op basis van de beslagvrije voet en de uitgaven niet slechter uitkomen dan andere voorbeeldhuishoudens. Zie voor een verdere toelichting de beleidsreactie op het onderzoek die ik parallel aan deze antwoorden aan uw Kamer toezend. Daarmee is op dit moment onvoldoende onderbouwing om de wet voor AOW-gerechtigden aan te passen. In de door de CRvB gevraagde heroverwe-

⁵ Kamerstuk 24 515, nr. 670.

⁶ AEF (2024) Verdiepend onderzoek beslagvrije voet

⁷ Kamerstukken II 2016/17, 34 628, nr. 3.

ging kom ik dan ook tot de conclusie op dit punt in de Regeling niets te wijzigen.

Deze conclusie neemt niet weg dat, zoals hierboven reeds gesteld, mensen die te maken krijgen met beslag gedurende een periode moeten rondkomen van weinig geld en dat dit in vrijwel alle gevallen een zware periode is. Het blijft van belang om continu af te wegen of met de beslagvrije voet de juiste balans is gevonden tussen het afbetalen van schulden en kunnen rondkomen. Hierbij is zorgvuldigheid belangrijk. De systematiek van de beslagvrije voet zou uitsluitend gewijzigd moeten worden als daar voldoende aanleiding voor is, zodat iedereen die met beslag te maken krijgt op een gelijkwaardige wijze wordt behandeld.